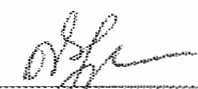

สหัส ราชเมืองขวาง 2550: การศึกษาอนุกรมวิธานของปลาจืด *Heteropneustes fossilis* ในเอเชียตอนใต้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตรการประมง) สาขาวิทยาศาสตร์การประมง
ภาควิชาชีววิทยาประมง ประสานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์ปรัชญา มุสิกสินธร, Ph.D. 93 หน้า

ปลาจืด หรือ *Heteropneustes fossilis* เป็นปลาชนิดหนึ่งในวงศ์ปลาจืด (Heteropneustidae) อันดับ Siluriformes (Catfishes) ซึ่งมีการแพร่กระจายกว้างตั้งแต่ประเทศปากีสถาน อนุทวีปอินเดีย ศรีลังกา ไปจนถึง เขตอินโดจีนรวมทั้งแหลมมลายู เนื่องจากก่อนหน้านี้ยังไม่เคยมีการเปรียบเทียบลักษณะทางสัณฐานวิทยาเพื่อ ศึกษาความแตกต่างระหว่างประชากรท้องถิ่นและตรวจสอบตัวอย่างต้นแบบของชนิดที่เคยมีการบรรยายของสกุล *Heteropneustes* ทำให้สถานภาพทางอนุกรมวิธานของปลาในแต่ละเขตและประชากรไม่มีความชัดเจน ส่งผล ต่อการอ้างอิงถึงสถานะทางอนุกรมวิธานและการนำชื่อวิทยาศาสตร์มาใช้ที่แตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการ เปรียบเทียบลักษณะทางสัณฐานวิทยา (ลักษณะการนับและวัด ลักษณะของอวัยวะภายในรวมทั้งกระดูก สันและ ลวดลาย) ระหว่างประชากรท้องถิ่นรวมทั้งสิ้น 645 ตัวอย่าง จาก 14 กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำอินเดีย สงขลา สงขลา- พรหมบุตรเคลตา พรหมบุตร ลำน้ำสาขาในรัฐเคราล่า คอเวอรี เกาะศรีลังกา อีระวัดคอนบน อีระวัดคอนล่าง สะโดง สาละวิน เจ้าพระยา ภาคตะวันออกและคาปี ผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มจากลักษณะการนับ 7 ลักษณะ สามารถแบ่งกลุ่มประชากรออกได้เป็น 2 กลุ่ม (ระดับความถูกต้องในการแยกกลุ่มที่ 98.9 %) โดยกลุ่มที่ 1 และ 2 มีความแตกต่างดังนี้ คือ มีจำนวนก้านครีบกัน 61-78 (เฉลี่ย 69) และ 73-86 (เฉลี่ย 79) ก้าน จำนวนข้อกระดูกสัน หลังส่วนหาง 42-47 (เฉลี่ย 45) และ 45-51 (เฉลี่ย 48) ข้อ ความถี่กอดหางเป็น 5.0-7.3 (เฉลี่ย 5.8) และ 3.3-5.8 (เฉลี่ย 4.5) % ของความยาวมาตรฐาน ความยาวก้านครีบแข็งที่ครีบหูเป็น 6.9-10.9 (เฉลี่ย 9.3) และ 9.8-13.4 (เฉลี่ย 12.7) % ของความยาวมาตรฐาน ตามลำดับ ผลการทดสอบ Student t-test ระหว่างประชากรทั้ง 2 กลุ่ม จากลักษณะการนับทั้งหมด 11 ลักษณะ พบว่ามี 8 ลักษณะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.001$) ส่วนผล การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของลักษณะการวัดทั้งหมด 36 ลักษณะ พบว่ามี 31 ลักษณะมีความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญ ($P < 0.001$) การแพร่กระจายทางภูมิศาสตร์ พบว่าประชากรในกลุ่มที่ 1 มีการแพร่กระจายตั้งแต่กลุ่มน้ำ อินเดียในปากีสถานปากีสถาน สงขลา สงขลา- พรหมบุตรเคลตา พรหมบุตร คอเวอรี ลำน้ำสาขาในรัฐเคราล่า ในเขต อนุทวีปอินเดีย เกาะศรีลังกา และอีระวัดคอนบนในประเทศจีนและพม่า ในขณะที่กลุ่มที่ 2 มีการแพร่กระจาย ตั้งแต่กลุ่มน้ำ อีระวัดคอนบนและคอนล่าง สะโดง สาละวินในประเทศพม่า เจ้าพระยา ภาคตะวันออกและคาปี ของประเทศไทย ปลาทั้ง 2 กลุ่มมีการแพร่กระจายเหลื่อมล้ำกันในเขตกลุ่มน้ำอีระวัดคอนบน เมื่อทำการ ตรวจสอบทั้งบรรยายครั้งแรกและตัวอย่างต้นแบบของชนิดที่เคยมีการบรรยายของปลาในสกุล *Heteropneustes* ทุกชนิด พบว่าชื่อวิทยาศาสตร์ที่ควรจะใช้สำหรับกลุ่มที่ 1 และ 2 คือ *H. fossilis* (Bloch, 1794) และ *H. kemratensis* (Fowler, 1937) ตามลำดับ

ลายมือชื่อผู้สมัคร

ลายมือชื่อประสานกรรมการ

14 / มี.ค. / 2550